

سوره فرقان آیه ۷۵

۷۵... وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا
 ما را پیشوای پرهیزگاران قرار بده

تفسیر قرآن مجید

ویژگیهای امام از نظر قرآن

در شماره قبل به قسمتی از ویژگیهای امام از نظر قرآن مجید اشاره شد .
 اکنون دیگر ویژگیهای امام ، مورد بررسی قرار میگیرد .

۲- شکیبائی و بردباری

یکی دیگر از ویژگیهای امام شکیبائی و بردباری است و هیچ کار مثبتی بدون
 این شرط امکان پذیر نیست و قرآن مجید به این ویژگی در آیه زیر اشاره می کند .

۷۵- وَاجْعَلْنَا مِنْهُمْ اُمَّةً يَهْدُونَ بِاَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا

(سجده - ۲۴)

از آنان پیشوایانی قرار دادیم که به فرمان ما مردم راهدایت

می کردند وقتی صبر و شکیبائی را پیشه خود قرار دادند .

جمله " لَمَّا صَبَرُوا " می رساند که صبر و بردباری ، اساس تحقق آرمان هدایت و

نجات غریقان اجتماع است و هیچ رهبری نمی تواند بدون استمداد از نیروی صبر و

شکیبائی ، پیروان خود را به ساحل نجات رهبری کند .

۳- تعهد و مسئولیت

بارزترین ویژگی امام تعهد و مسئولیت اوست، تعهد در برابر خدا مسئولیت در برابر وجدان بیدار و آگاه.

در احادیث پیشوایان راستین، روی این ویژگی، تکیه شده است، و در قرآن نیز می توان اشاراتی به آن ریافت.

درسوره سجده آیه ۲۴ چنین می خوانیم

وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا
يُوقِنُونَ .

از آنان پیشوایانی قرار دادیم، بر اثر صبر و بردباری به فرمان ما مردم را هدایت و راهنمایی می کنند و به آیه های ما ایمان و یقین دارند.

جمله " يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا " می رساند که آنان در برابر خدا احساس مسئولیت می کنند و به فرمان او به هدایت مردم همت می گمارند.

امیر مومنان در نامه گسترده ای که برای فرزند " حنیف " می نویسد او را به تعهد و مسئولیت بزرگی که بردوش امام سنگینی می کرد چنین توجه می دهد:

أَقْتَعُ مِنْ نَفْسِي بَأَنَّ يُقَالَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ وَلَا أُشَارِكُهُمْ فِي
مَكَارِهِ الدَّهْرِ أَوْ أَكُونَ أُسْوَةً لَهُمْ فِي جُسُوبَةِ الْعَيْشِ فَمَا خَلَقْتُ
لِيَسْغَلَنِي أَكْلُ الطَّيِّبَاتِ كَالْبَهِيمَةِ الْمَرْبُوطَةِ هَمَّهَا عِلْفُهَا ، أَوْ
الْمَرْسَلَةُ سَغَلَهَا تَقَمُّمُهَا ، تَكَتَّرَتْ مِنْ أَعْلَاقِهَا وَنَلَّهَوْعَمَا يُرَادُ
بِهَا ، أَوْ أَتَرَكَ سَدِي أَوْ أَهْمَلْتُ عَابِثًا أَوْ أَجْرَ حَبْلِ الضَّلَالَةِ أَوْ
أَعْتَسَفْتُ طَرِيقَ الْمَتَاهَةِ .^۱

آیا به همین اندازه که به من بگویند فرمانروای مومنان هستی، اکتفا کنم و درسختی های روزگار با آنان، همدردی نکنم و در تلخ کامی همراه نیاشم.

آفریده نشده ام که غذای لذیذ مرا از کارباز دارد، مانند حیوان بسته که غم او علف او است، یا حیوان رهسا در بیابان ها که خاکروبه ها را بهم می زند تا چیزی بیابسد و بخورد و از آنچه در کمین آن است (کشتن آن برای استفاده از گوشت) غافل و بی خبر است.

آفریده نشده‌ام که بی‌کار بمانم و بیهوده رها شوم یاریسمان
گمراهی بکشم"

امام در این نامه تاریخی خود از مسئولیت خطیر امام و پیشوا سخن می‌گوید ،
و می‌رساند که پیشوای مسلمانان باید در سختی‌ها و دشواری‌ها غم‌خوار مسلمانان باشد ،
بهره‌گیری از لذایذ جهان او را از وظایف و مسئولیت‌های سنگین باز ندارد ، و وقت
گرانبهای خود را در امور بیهوده که جز اتلاف وقت نتیجه‌ای ندارد ، صرف نکند .

فرزند گرامی امیر مؤمنان ، حضرت حسین بن علی (ع) در نامه‌ای که به مردم
عراق نوشته است از ویژگی‌های امام و مسئولیت‌های سنگین او سخن می‌گوید و چنین
می‌نویسد :

" وَمَا الْإِمَامُ إِلَّا الْحَاكِمُ بِالْكِتَابِ ، الْقَائِمُ بِالْقِسْطِ الدَّائِنُ
بِدِينِ الْحَقِّ ، الْخَائِبُ نَفْسَهُ عَلَى ذَاتِ اللَّهِ^۲
امام و پیشوای مردم کسی است که از روی قرآن حکم و
داوری کند ، عدالت‌پرور و دادگستر ، پیرو آئین حق ، در
راه آئین خدا و خویشتن‌دار باشد .

لزوم پیروی از انسان برتر در تعدیل غرائز:

وقتی انسان دوره کودکی را پشت سر گذارد و گام در مرحله جوانی نهاد ،
احساسات و غرائز او بیدار می‌شود و کشتی وجود او در میان غرائز گوناگون ، مضطرب و
متلاطم می‌گردد . غرائزی که هر کدام برای خود تمنا و خواهشی دارد .

علاقه انسان به مقام و منصب ، به مال و ثروت ، به زن و لذائذ جنسی ، به
علم و دانش ، به هنر و کمال ، به صورت غریزه است و هریک از این غرایز ، روح‌وروان
انسان را سخت می‌فشرد و هر کدام خواهان اشباع خود می‌باشد .

هر چند وجود هریک از این غرائز وسیله بقا، نسل و مایه پیشرفت انسان
است ، ولی هرگز نمی‌توان زمام زندگی را بدست آنها سپرد ، زیرا هیچ‌یک از این غرایز
برای خود حد و مرزی نمی‌شناسند و تمنای هر کدام این است که سراسر زندگی جوان را
فراگیرند در حالی که سعادت انسان در این است که از این غرائز به اندازه‌ای که سعادت
او را تامین می‌کند بهره‌برداری نماید ، نه اینکه زندگی او در جمع مال و منصب و یاد دیگر
غرائز خلاصه گردد .

اکنون چه کنیم که در اعمال غرائز از هرنوع افراط و تفریط دور بمانیم یکی از راههای رهبری غرائز این است که شخصیت‌های برجسته را راهنما و الگوی زندگی خود قرار دهیم و از برنامه‌های زندگی آنان در شئون مختلف زندگی درس بگیریم .
 درس‌خان امیرمومنان به تاثیر امام در رهبری غرائز اشاراتی وجود دارد که یکی را در این جا متذکر می‌شویم:

أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مَأْمُومٍ أَمَامًا يَقْتَدِي بِهِ وَيَسْتَضِيُّ بِنُورِ عِلْمِهِ ،
 وَإِنَّ أَمَامَكُمْ قَدْ أَكْتَفَى مِنْ دُنْيَاهُ بِطَمَرِيَّةٍ وَمِنْ طَعْمِهِ بِفَرْصِيَّةٍ
 الْأَوَانِكُمْ لَا تَقْدِرُونَ عَلَى ذَلِكَ وَلَكِنْ أَعْيُونِي بَوْرَعٍ وَاجْتِهَادٍ
 وَعِقَّةٍ وَسَدَادٍ ، فَوَاللَّهِ مَا كُنْتُ مِنْ دُنْيَاكُمْ تَبْرًا وَلَا أَدْحُرْتُ
 مِنْ غَنَائِمِهَا وَفِرًا وَلَا أَعْدَدْتُ لِبَالِي ثَوْبِي طَمْرًا ۳

آگاه باش برای هر پیروی پیشوائی است که از آن پیروی می‌کند و از نور دانش او روشنی می‌جوید ، آگاه باش که پیشوای شما در دنیای خود به دوکهنه جامه ، و از خوراک به دوقرص نان ، اکتفا نموده است ولی هرگز شما بر چنین کاری توانایی ندارید ، ولی در عوض آن ، مرا با یره‌بازگاری و کوشش و پاکدامنی و درستکاری خود یاری کنید ، به خدا سوگند از دنیای شما طلائی نیندوخته و از غنیمت‌های آن ، مال فراوانی ذخیره نکرده‌ام برای دوکهنه جامه‌ای که دارم جامه کهنه دیگری آماده ننموده‌ام .

آگاهی از مجموع ویژگی‌های امام ، و تاثیر انسان‌های برتر در رهبری اجتماع بسوی سعادت به بحث‌های گسترده‌ای نیاز دارد ، و ما در این جا دامن سخن را کوتاه نموده و از این که به تشریح آخرین نشانه‌های بندگان خدا ، موفق شدیم ، خستاد را سپاسگزاریم ، و پیوسته ورد زبان و اندیشه مغز ما این است که خدایا!
 وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ أَمَامًا ۴
 یره‌بازگار باشیم ، بلکه از نظر کمال به مقامی برسیم که پیشوای این گروه گردیم .

۱- نهج البلاغه نامه ۴۵

۲- از نامه حسین بن علی (ع) به مردم کوفه ، نقل از ارشاد مفید ص ۲۱۰ چاپ ۱۳۰۸

۳- نهج البلاغه نامه ۴۵